

Ny lag ger fjäriln vingad bättre miljö

Hagaparken är både slottspark och känslig biotop. Den har glatt stockholmarna i mer än tvåhundra år. Parken förvaltas av SFV som tillsammans med Ståthållarämbetet, Stockholms stad och Solna stad ingår i Haga parkråd, finansier för den vårdplan, som nu är klar för naturmarken i Hagaparken.

Komplex vårdplan

Lena Löfgren Uppsäll är landskapsarkitekt vid Statens fastighetsverk och engagerad i Hagaparkens långsiktiga vård tillsammans med Camilla Gyllang och Rein Matson som närmaste medarbetare. Tack vare kulturminneslagen från 1987 kan Lena få resurser att tydliggöra Hagaparkens karaktär som både historisk slottspark, rekreationsområde och biotop.

Idag är den engelska parkens idé med siktlinjer svår att följa.

Med lagens hjälp ska Hagaparken få en vård, som i en färsk vårdplan ska ge en mångfald av både växter och djur.

Hagaparken, strax utanför Norrtull i Stockholm, är inte bara en viktig länk i den stora gröna lungan som utgör Ekoparken. Den är det första exemplet i Sverige på den engelska parken.

I detta arbete är även slottsfogden, slottsförvaltningen och slottsarkitekten viktiga samarbetspartners. Andra experter och flera intresseföreningar har också engagerats och lagt synpunkter på vårdplanen.

Det är ingen lätt uppgift att sy ihop inventeringsresultat med historiska dokument, där flera viljor är och har varit inblandade. Problemet med Hagaparken har inte enbart varit att den vuxit igen under hela 1900-talet så att ursprunget delvis gått förlorat. De stora gräsytorna, eller pelouserna som fackuttrycket heter, har visserligen alltid slagits eller betats till stockholmarnas glädje. Men de omgivande kullarna har inte ägnats något större intresse. Fram till nu.

Naturmarken

Vårdplanen innehåller 77 delområden, som ska få olika naturkaraktärer. Ett av vårdplanens viktigaste mål är att renodla varje naturtyp. I

praktiken innebär detta att slyet tas bort, en del nya tallar planteras, lövängar öppnas, hasselsnåren glesas ut under "överståndarna" eken, tallen, almen och lönnen. Framför allt ska tallen, parkens karaktärsträd par préférence, få en större roll i naturscenerna i Hagaparken. Artrikedomen kommer att öka, speciellt bland ljuskrävande växter.

– Kanske groor något frö från Gustaf III:s dagar. Helt omöjligt är det inte, säger Lena.

I en artförteckning från en botanisk inventering 1859 redovisas växter som då fanns i parken.

Historiska dokument svåra att tolka

– Man kan tycka att vi borde gjort något åt parken tidigare, men staten har prioriterat förvaltningen av byggnader. Man har liksom tagit parken för given, säger Lena som är glad över den ökade medvetenheten om miljön som vuxit sig stark även inom SFV.

– Bergsloken är min favorit, säger Lena och håller fram ett litet obetydligt grässtrå med en havreliknande fröställning.

Man förstår att hon är en noggrann person som ser till detaljernas betydelse för helheten.

Men helheten är ibland svår att greppa, eftersom de historiska dokumenten ger både motstridiga och ofullständiga besked om vad man ville göra och vad som sedan blev verklighet.

Fredrik Magnus Piper ville som

Grundplanen till Gustaf III:s slott är 140 m lång. När kungen dog 1792 avstannade bygget tvärt.

hovintendent på 1780-talet genomföra sina idéer om en "Ängelsk park" med ett friare och naturligare parklandskap. Meningen var att betraktaren under sin vandring skulle bli överraskad av nya scener som var noggrant planerade, gärna med någon liten byggnad på en höjd i fonden. Vegetationen skapade rums-känsla.

Men Gustaf III ville, delvis efter fransk förebild, även skapa en slottspark, rik på alléer. Ett slott, nästan lika stort som Drottningholm, skulle uppföras. Grundplanen var 140 meter lång, men kungens död 1792 gjorde att bygget avstannade tvärt.

Lena Löfgren Uppsell, landskapsarkitekt.

Idag är den relativt välbevarade källaren en imponerande syn.

– Där borta kan man ana den turkiska paviljongen, säger Lena, när vi kommit ner till Pipers pelousen.

– Här står vi mitt i en tänkt siktlinje som var en av Pipers importerade idéer. Och man skulle stanna upp för att beundra landskapets scenbild just härifrån!

Många av planerna för Hagaparken stannade vid intentioner, men räkenskaperna visar att 26 000 träd köptes in under 1700-talets sista femton år. Ekar, lindar, askar och lönnar planterades och förändrade så det tidigare odlingslandskapet. Betesmarker och slätter, som höll lövängarna öppna, gick under 1900-talet bokstavligen in i den gröna "väggen".

Hotad biotop

Nu är intresset större för vad som finns bakom lövridåerna. Hagaparken, som pusselbit i Ekoparkens natur, ska vårdas långsiktigt i ett samspel mellan kultur- och naturvärden.

Hoten kommer inte bara från festande stadsbor som planterar ölburkar.

– Försurningen och kvävet är luftburna fiender, som vi tyvärr delvis måste anpassa oss till i Hagaparken, säger Lena. Lövträden gynnas av kvävet, samtidigt som tallen är känslig för försurning.

E4:an trycker på från väster och man kan höra trafiken tydligt.

– Här, men bara här, får en del sly växa upp som skärm mot vägen tillsammans med tätare skog, säger Lena och pekar på kartan över Grusåsen.

Mamman med två barn som parkerat vid stranden av den stora pelousen sitter fortfarande kvar och betraktar svanredet på den lilla holmen i Brunnsviken. De har varit på Fjärilshuset bakom Koppärtälten och vandrat bland de mäktiga, färggranna "glidarna" i den fuktiga värmen. Men här nere vid stranden skulle den kraftigaste tropikfjäril inte klara sig mer än några minuter.

Men Bellmans lilla fjäril fladdrar vidare, snart ännu mer odödlig i sitt älskade Haga. ■ Göran Prage